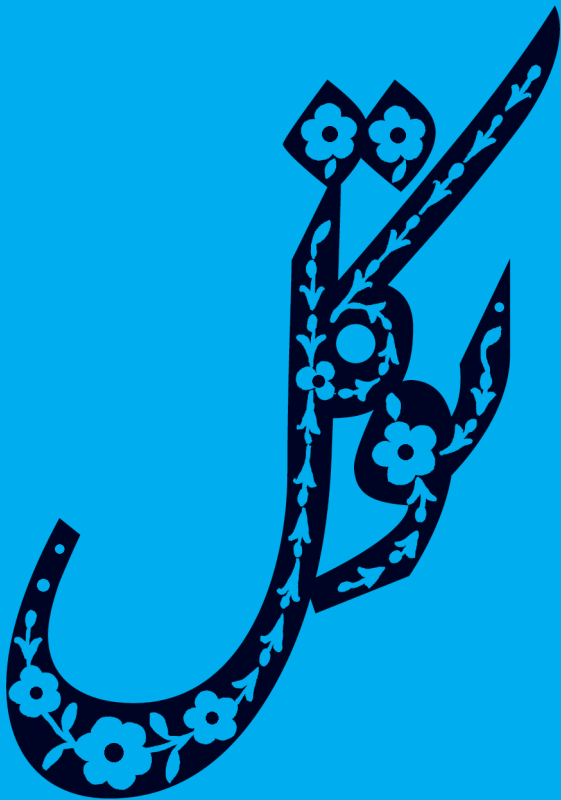

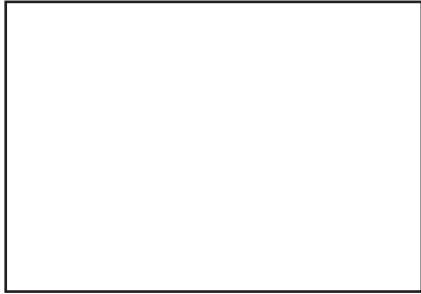

چهارک

مرتضی وفايي

مجموعه گل

چهل حدیث توکل

تهیه و تدوین: اداره امور فرهنگی آستان قدس رضوی

نویسنده: مرتضی وفایی

مدیر هنری و طراح گرافیک: رضا باباجانی

صفحه آرایی: محمود بازدار

تذهیب جلد: سیده فهیمه کاظمی

ناشر: انتشارات قدس رضوی

نوبت چاپ: اول - ۱۳۹۱

شمارگان: ۳۰۰۰

چاپ: مؤسسه فرهنگی قدس

شابک:

نشانی تهیه کننده: مشهد، حرم مطهر، صحن جامع رضوی

ضلع غربی، اداره امور فرهنگی

تلفن: ۰۵۱۱-۲۰۰۲۵۶۷

صندوق پستی: ۳۵۱-۹۱۷۳۵

حق چاپ محفوظ است.

توکل

- ۱ معنای توکل
- ۲ حدّ توکل
- ۳ توکل و رزق
- ۴ اولین رُکن ایمان
- ۵ درجات توکل
- ۶ سبب توکل
- ۷ توکل و یقین
- ۸ توکل و ایمان
- ۹ توکل؛ اعتماد به خدا
- ۱۰ ارزش توکل
- ۱۱ طلب توکل
- ۱۲ صدق توکل
- ۱۳ تکیه‌گاه
- ۱۴ دژ حکمت
- ۱۵ بهترین عمل
- ۱۶ بی‌نیازی ارزشمند
- ۱۷ سکّان
- ۱۸ انحصار توکل
- ۱۹ توکل، نتیجه‌ی رضایت
- ۲۰ اعتماد به خدا

مجموعه گل

ثمره‌ی توکل	۲۱
نیرومندترین مردم	۲۲
مستحکم‌ترین آرزو	۲۳
آسان‌شدن سختی‌ها	۲۴
تعهد الهی	۲۵
روشنایی توکل	۲۶
شادمانی	۲۷
مایه‌ی راحتی	۲۸
مایه‌ی نجات	۲۹
اطمینان در توکل	۳۰
مانع شکست	۳۱
اعتماد‌کنندگان به خدا	۳۲
بی‌نیازی و عزّت	۳۳
بهای هر چیز گران‌بها	۳۴
عدم پشیمانی	۳۵
سربار جامعه	۳۶
موعظه	۳۷
توکل و طلب	۳۸
توکل بر غیر خدا!	۳۹
پناه به غیر خدا	۴۰

پیشگفتار

قدر "مجموعه‌ی گل" مرغ سحر داند و بس...

کلام خاندان عصمت و طهارت علیهم‌السلام چونان آفتابی است که زیستن بشر در ظل انوار آن، رنگی آسمانی می‌گیرد و طعمی الهی می‌یابد. پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و ائمه‌ی اطهار علیهم‌السلام، روشنگران طریق سعادتند و با هدایت‌های آن بزرگواران، گام‌های موفقیت و سعادت را در زمینه‌های مختلف زندگی می‌توان برداشت.

"مجموعه‌ی گل" عنوان کلی کتب احادیث موضوعی است که به همت محققان و نویسندگان دینی گرد آمده است و در هر کدام از آن به موضوعی خاص پرداخته شده که زوایای مختلف آن از منظر دین مورد مذاقه قرار گرفته است.

در این مجموعه سعی شده است کاربردی‌ترین موضوعات و مباحثی که نیاز بیشتر جامعه است ارائه شود. همچنین تلاش شده تا احادیثی مطرح شود که از حیث سند متقن باشد.

امید است مجموعه‌ی حاضر، بهانه‌ای شود تا فعالیت‌های گسترده‌ای در نشر آموزه‌های خاندان نور علیهم‌السلام انجام گیرد و جامعه اسلامی سرشار از معارف بلند اهل بیت علیهم‌السلام گردد.

آستان قدس رضوی
معاونت تبلیغات و ارتباطات اسلامی
اداره‌ی امور فرهنگی

مقدمه

"توکل" از ریشه‌ی "توکیل" به معنای سپردن امور به دیگری و اعتماد بر اوست. بدیهی است هر قدر وکیل، توانایی بیشتر و آگاهی فزونتری داشته باشد، شخص موکل احساس آرامش بیشتری می‌کند و از آنجا که علم خدا بی‌پایان و توانایی اش نامحدود است؛ مطمئن‌ترین وکیل است.

از آیات قرآن کریم و روایات اهل بیت (علیهم‌السلام) چنین بر می‌آید که مقصود از توکل، سپردن کارها به خدا، اعتماد بر لطف او و یأس از غیر اوست.

از پیامبر اسلام ﷺ نقل شده که فرمود: «از پیک وحی خدا؛ جبرئیل پرسیدم: "توکل چیست؟" گفت: "آگاهی به این واقعیت که مخلوق نه زیان و نفع می‌رساند و نه عطا و منع دارد، و چشم از دست مخلوق برداشتن. هنگامی که بنده‌ای چنین شد، جز برای خدا کار نمی‌کند و از غیر او امید ندارد؛ این حقیقت توکل است».

آری، هنگامی که انسان به خدا توکل کند، آرامشی حقیقی احساس می‌کند؛ در برابر سختی‌ها و مشکلات،

مقاوم و از یأس و ناامیدی دور می‌شود. توکل و اعتماد به لطف پروردگار؛ امیدآفرین و نیروبخش است و باعث تقویت اراده‌ی شخص می‌گردد.

باید توجه داشت که توکل به این معنی نیست که اسباب و عوامل طبیعی و اثرات آن‌ها نادیده گرفته شود، یا آن‌که آدمی دست از تلاش و کوشش بردارد، در گوشه‌ای بنشیند و برای پیشبرد زندگی و کارهای خود، تنها به توکل بسنده نماید. آیات قرآن و آموزه‌های اسلامی پُر است از نمونه‌هایی که نشان دهنده‌ی دستور خداوند به مؤمنان، بر تلاش و همت در کارها و بهره‌گیری از اسباب عادی و طبیعی است و این کار هیچ منافاتی با توکل ندارد، مثلاً در قرآن می‌فرماید:

«وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ عَدُوَّ اللَّهِ وَعَدُوَّكُمْ ... ؛ هر نیرویی را در اختیار دارید برای مقابله آماده کنید و از اسب‌های ورزیده فراهم سازید تا به وسیله‌ی آن، دشمن خدا و دشمن خویش را بترسانید».

یعنی پس از آن‌که تمام تلاش‌های خود را در این راه به کار بردند، آن‌گاه بر خداوند توکل کنند تا از

الطاف آشکار و پنهان او بهره‌مند شوند.

اصولاً مشیت خداوند بر این قرار گرفته که در این جهان، مردم برای رسیدن به مقصود، از اسباب و وسایل موجود کمک بگیرند، همان‌گونه که در حدیث معروف از امام صادق علیه السلام آمده است:

«أَبَى اللَّهُ أَنْ يُجْرِيَ الْأَشْيَاءَ إِلَّا بِالسَّبَابِ فَجَعَلَ لِكُلِّ شَيْءٍ سَبَبًا؛ اراده‌ی خداوند بر این قرار گرفته که همه چیز مطابق اسباب جریان یابد، به همین جهت برای هر چیزی سببی قرار داده است.»

بنابراین بی‌اعتنایی به عالم اسباب نه تنها توکل نیست؛ بلکه به معنی بی‌توجهی به سنت‌های الهی است و این با روح توکل سازگار نیست.

در روایات اسلامی اهمیت بسیاری به "توکل" داده شده و آثار و برکاتی برای آن بیان گردیده که برای کمتر صفتی می‌توان یافت.

در این کتاب، چهل حدیث نورانی از لسان اهل بیت علیهم السلام درباره‌ی توکل گرد آورده‌ایم؛ به آن امید که مورد عنایت حضرات معصومین علیهم السلام و استفاده‌ی شما عزیزان واقع گردد!

مر ترضی وفایی

معنای توکل

قال جبرئيل ﷺ - لَمَّا سَأَلَهُ النَّبِيُّ ﷺ عَنِ التَّوَكُّلِ عَلَى اللَّهِ:-

الْعِلْمُ بِأَنَّ الْمَخْلُوقَ لَا يَضُرُّ وَلَا يَنْفَعُ، وَلَا يُعْطَى وَلَا يَمْنَعُ، وَاسْتِعْمَالُ الْيَأْسِ مِنَ الْخَلْقِ، فَإِذَا كَانَ الْعَبْدُ كَذَلِكَ لَمْ يَعْمَلْ لِأَحَدٍ سِوَى اللَّهِ، وَ لَمْ يَرْجُ وَ لَمْ يَخَفْ سِوَى اللَّهِ، وَ لَمْ يَطْمَعْ فِي أَحَدٍ سِوَى اللَّهِ؛ فَهَذَا هُوَ التَّوَكُّلُ.

جبرئیل ﷺ - در پاسخ به سوال پیامبر ﷺ درباره‌ی توکل بر خداوند متعال - فرمود: دانستن این مطلب که مخلوق نه زیانی می‌زند و نه سودی می‌رساند، نه اعطا می‌کند و نه جلوگیری می‌کند و برکنندن چشم امید از خلق. هرگاه بنده چنین باشد، دیگر برای احدی جز خداوند کار نمی‌کند و امید و بیمش از کسی جز خداوند نیست و چشم طمع به هیچ کس جز خدا ندارد؛ این است توکل.

۲ حدّ توکل

- قَالَ الرَّضَا عليه السلام - لَمَّا سُئِلَ عَنْهُ: مَا حَدُّ التَّوَكُّلِ؟ -
- أَنْ لَا تَخَافَ مَعَ اللَّهِ أَحَدًا.

- امام رضا عليه السلام - هنگامی که از او پرسیده شد: حدّ توکل چیست؟ - فرمود: این که با وجود خدا از هیچ کس نترسی.

توکل و رزق

قَالَ عَلِيُّ ؓ:

حَسْبُكَ مِنْ تَوَكُّلِكَ أَنْ لَا تَرَى لِرِزْقِكَ
مُجْرِبًا إِلَّا اللَّهَ سُبْحَانَهُ.

از توکلِ تو همین بس که راه روزی‌ات را جز از
مجرای خداوند نبینی.

اولین رکن ایمان

قال علیؑ:

الإيمانُ له أركانُ أربعةٌ التَّوَكُّلُ عَلَى اللَّهِ وَ
تَفْوِيضُ الْأَمْرِ إِلَى اللَّهِ وَ الرِّضَا بِقَضَاءِ اللَّهِ وَ
التَّسْلِيمُ لِأَمْرِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ.

ایمان چهار رکن دارد: توکل بر خدا، واگذاری کار به خدا، راضی بودن به قضای خدا و تسلیم بودن در برابر فرمان خداوند عزوجل.

درجات توکل

قَالَ الْكَافِمُ:

التَّوَكَّلُ عَلَى اللَّهِ دَرَجَاتٌ مِنْهَا أَنْ تَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ فِي أُمُورِكَ كُلِّهَا فَمَا فَعَلَ بِكَ كُنْتَ عَنْهُ رَاضِيًا تَعْلَمُ أَنَّهُ لَا يَأْلُوكَ خَيْرًا وَفَضْلًا وَتَعْلَمُ أَنَّ الْحُكْمَ فِي ذَلِكَ لَهُ فَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ بِتَفْوِيضِ ذَلِكَ إِلَيْهِ وَثِقْ بِهِ فِيهَا وَفِي غَيْرِهَا.

توکل کردن بر خدا درجاتی دارد: یکی از آنها این است که در تمام کارهایت به خدا توکل کنی و هر چه با تو کرد از او خشنود باشی و بدانی که او نسبت به تو از هیچ خیر و تفضلی کوتاهی نمی‌کند و بدانی که در این باره حکم، حکم اوست؛ پس با واگذاری کارهایت به خدا بر او توکل کن و در آن کارها و دیگر کارها به او اعتماد داشته باش!

توكل

٦

سبب توكل

قَالَ عَلِيُّ ؓ:

التَّوَكُّلُ مِنْ قُوَّةِ الْيَقِينِ.

توكل، نتیجه‌ی شدت یقین است.

عیون‌الحکم و المواعظ، ص ۲۴

توکل و یقین

قَالَ عَلِيُّ ؓ:

بِحُسْنِ التَّوَكُّلِ يُسْتَدَلُّ عَلَى صِدْقِ الإِيْقَانِ.

به اندازه‌ی نیکویی توکل، می‌توان به نیکویی یقین پی بُرد.

توکل و ایمان

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— أَقْوَى النَّاسِ إِيمَانًا أَكْثَرُهُمْ تَوَكَّلًا عَلَى اللَّهِ
سُبْحَانَهُ.

— آن کس که ایمانش قوی تر است، توکلش بر خداوند سبحان بیشتر خواهد بود.

توکل؛ اعتماد به خدا

قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

مَنْ وَثِقَ بِاللَّهِ تَوَكَّلَ عَلَيْهِ.

هرکس به خدا اعتماد کرد، به او توکل خواهد نمود.

۱۰ ارزش توکل

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— حُسْنُ تَوَكُّلِ الْعَبْدِ عَلَى اللَّهِ عَلَى قَدْرِ ثِقَتِهِ بِهِ.

— ارزش توکلِ خوبِ بنده بر خدا، به اندازه‌ی اعتماد او به خداوند است.

طلب توکل

قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ خَوْفَ الْعَامِلِينَ لَكَ، وَ
عَمَلَ الْخَائِفِينَ مِنْكَ، وَ خُشُوعَ الْعَابِدِينَ
لَكَ، وَ يَقِينَ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْكَ، وَ تَوَكُّلَ
الْمُؤْمِنِينَ بِكَ.

خداوندا! از تو می‌خواهم ترس عمل‌کنندگان برای
تو، عمل ترسانندگان از تو، خشوع عبادت‌کنندگان،
یقین توکل‌کنندگان و توکل مؤمنان بر تو را به من
عنایت فرمایی!

صدق توکل

— قَالَ الْكَاطِمُ ع:

— اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ حُسْنَ الظَّنِّ بِكَ فِي كُلِّ
حَالٍ وَصِدْقَ النِّيَّةِ فِي التَّوَكُّلِ عَلَيْكَ.

— خداوندا! خوش گمانی به تو را در همه حال و
راستی نیت در توکل بر تو را خواستارم.

۱۳ تکیه گاه

— قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

— التَّوَكَّلُ خَيْرُ عِمَادٍ.

— توکل، بهترین تکیه گاه است.

دژ حکمت

— قَالَ عَلِيُّ ؓ:

— التَّوَكُّلُ حِصْنُ الْحِكْمَةِ.

— توکل، دژ حکمت است.

بهترین عمل

— قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

— التَّوَكُّلُ أَفْضَلُ عَمَلٍ.

— توکل، بهترین عمل است.

بی‌نیازی ارزشمند

— قَالَ عَلِيُّ ؓ:

— التَّوَكُّلُ كِفَايَةٌ شَرِيفَةٌ لِمَنْ اعْتَمَدَ عَلَيْهِ.

— توکل، بی‌نیازی ارزشمندی است برای کسی که به آن اعتماد داشته باشد.

قال الكاظم عليه السلام:

إِنَّ الدُّنْيَا بَحْرٌ عَمِيقٌ قَدْ غَرِقَ فِيهَا عَالَمٌ
كَثِيرٌ فَلْتَكُنْ سَفِينَتَكَ فِيهَا تَقْوَى اللَّهِ وَ
حَشْوَهَا الْإِيمَانَ وَشِرَاعَهَا التَّوَكُّلَ.

دنیا دریای عمیقی است که بسیاری در آن غرق شدند؛ پس باید که کشتی تو در آن، تقوای الهی باشد و توشه و بار آن کشتی، ایمان و سکّان آن، توکل بر خدا.

انحصار توکل

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— لَا تَجْعَلَنَّ لِنَفْسِكَ تَوَكُّلاً إِلَّا عَلَى اللَّهِ وَ لَا
يَكُنْ لَكَ رَجَاءٌ إِلَّا اللَّهُ.

— توکلت را جز بر خدا قرار نده و امیدی جز به
خدا نداشته باش.

توکل، نتیجه‌ی رضایت

— قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

— يَنْبَغِي لِمَنْ رَضِيَ بِقَضَاءِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ أَنْ
يَتَوَكَّلَ عَلَيْهِ.

— کسی که به قضای الهی راضی است؛ سزاوار
است که به او توکل کند.

اعتماد به خدا

— قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

— ثِقْ بِاللَّهِ تَكُنْ مُؤْمِنًا.

— به خداوند اعتماد داشته باش تا مؤمن باشی.

ثمره‌ی توکل

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

مَنْ تَوَكَّلَ وَقَنَعَ وَرَضِيَ كُفِيَ الْمَطْلَبَ.

کسی که توکل کرد، قانع شد و از قسمت خود راضی گردید؛ همین او را کفایت کرده و بی نیاز می‌کند.

نیرومندترین مردم

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— مَنْ أَحَبَّ أَنْ يَكُونَ أَقْوَى النَّاسِ فَلْيَتَوَكَّلْ
عَلَى اللَّهِ تَعَالَى.

— هر که دوست دارد نیرومندترین مردم باشد،
باید به خداوند متعال توکل کند.

۲۳ مستحکم ترین آرزو

— قَالَ عَلِيُّ ؓ:

— الثِّقَّةُ بِاللَّهِ أَقْوَى أَمَلٍ.

— اطمینان و اعتماد به خداوند، مستحکم ترین آرزو است.

آسان شدن سختی‌ها

— قَالَ عَلِيُّ عليه السلام:

— مَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ ذَلَّتْ لَهُ الصَّعَابُ، وَ
تَسَهَّلَتْ عَلَيْهِ الْأَسَابُ.

— هر که به خدا توکل کند، دشواری‌ها برای او
آسان شود و اسباب برایش فراهم گردد.

— قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

— تَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ سُبْحَانَهِ فَإِنَّهُ تَعَالَى قَدْ تَكَفَّلَ
بِكِفَايَةِ الْمُتَوَكِّلِينَ عَلَيْهِ.

— بر خداوند توکل کن؛ چرا که او امور توکل کنندگان را
به عهده گرفته است.

روشنایی توکل

— قَالَ عَلِيٌّ عليه السلام:

— مَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ أَضَاءَتْ لَهُ الشُّبُهَاتُ.

— کسی که توکل بر خدا کند؛ شبهات برای او روشن می‌شود.

قَالَ عَلِيٌّ ع:

مَنْ وَتِقَ بِاللَّهِ أَرَاهُ الشَّرُّورَ وَ مَنْ تَوَكَّلَ عَلَيْهِ كَفَاهُ الْأُمُورَ.

هر کس به خدا اعتماد کند؛ خداوند او را به شادمانی می‌رساند و هر که به او توکل کند؛ خداوند کارهایش را کفایت کند.

مايهی راحتی

— قَالَ عَلِيُّ ؑ:

— لَيْسَ لِمُتَوَكِّلٍ عَنَاءٌ.

— کسی که توکل بر خدا دارد، رنج و خستگی ندارد.

— قَالَ عَلِيٌّ عَلَيْهِ السَّلَامُ:

— التَّوَكُّلُ عَلَى اللَّهِ نَجَاةٌ مِنْ كُلِّ سُوءٍ وَ حِرْزٌ
مِنْ كُلِّ عَدُوٍّ.

— توکل بر خداوند، مایه‌ی نجات از هر بدی و
محفوظ ماندن از هر دشمنی است.

۳۰

اطمینان در توکل

— قَالَ عَلِيُّ ؑ:

— كَيْفَ يَتَخَلَّصُ مِنَ الْحَرِصِ مَنْ لَا يَصْدُقُ
تَوَكُّلَهُ.

— چگونه می‌تواند از رنج حرص نجات یابد؛
کسی که به توکلش اطمینان نداشته باشد (و
توکلش مستحکم نیست).

مانع شکست

قَالَ الْبَاقِرُ عليه السلام:

مَنْ تَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ لَا يُغْلَبُ وَ مَنْ اعْتَصَمَ
بِاللَّهِ لَا يُهْزَم.

آن که به خدا توکل کند، مغلوب نشود و آن که
به خدا توسل جوید، شکست نخورد.

اعتماد کنندگان به خدا

— قَالَ الصَّادِقُ علیه السلام:

— مَنْ يَتَّقِ بِاللَّهِ يَكْفِهِ مَا أَهَمَّهُ مِنْ أَمْرِ دُنْيَاهُ
وَأَخْرَجَتْهُ.

— هر کس به خدا اعتماد کند، خداوند کارهای دنیا و آخرتش را [که او را بی‌قرار کرده‌اند] کفایت می‌کند.

بی‌نیازی و عزّت **۳۳**

قَالَ الصَّادِقُ (ع):

إِنَّ الْغِنَى وَالْعِزَّ يَجُولَانِ، فَإِذَا ظَفِرًا
بِمَوْضِعِ التَّوَكُّلِ أُوطِنَا.

بی‌نیازی و عزّت همواره در حال جستجو هستند و چون به جایگاه توکل دست یافتند؛ در آن جای می‌گیرند.

۳۴

بهای هر چیز گران‌بها

— قَالَ الْجَوَادُ رضی الله عنه:

— الثَّقَّةُ بِاللَّهِ تَمَنُّ لِكُلِّ غَالٍ وَ سُلَّمٌ إِلَى كُلِّ

غَالٍ.

— اعتماد به خدا بهای هر چیز گران‌بها و نردبانی
به سوی هر امر بلند مرتبه‌ای است.

ثَلَاثٌ مَنْ كُنَّ فِيهِ لَمْ يَنْدَمْ: تَرَكَ الْعَجَلَةَ،
وَ الْمَشُورَةَ، وَ التَّوَكُّلُ عِنْدَ الْعَزْمِ عَلَى اللَّهِ.

سه چیز است که هر کس آن را مراعات کند،
پشیمان نگردد: اجتناب از عجله، مشورت کردن
و توکل بر خدا در هنگام تصمیم‌گیری.

- قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ - لِقَوْمٍ رَأَوْهُمْ لَا يَزِرُ عَوْنَ- :
- ما أنتم؟ قالوا: نحن المتوكلون. قال: لا؛ بل أنتم المتكلمون.

- پیامبر اکرم ﷺ به عده‌ای که دید کشاورزی نمی‌کنند_ فرمود: شما چه کاره‌اید؟ عرض کردند: ما توکل کنندگانیم. فرمود: نه؛ شما (بر جامعه) سربارید!

— قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

— التَّوَكَّلْ بَعْدَ الْكَيْسِ مَوْعِظَةٌ.

— توکل کردن بر خدا بعد از به کار بردن عقل،
خود موعظه است.

— قَالَ الصَّادِقُ عليه السلام:

- لَا تَدْعُ طَلَبَ الرِّزْقِ مِنْ حِلِّهِ فَإِنَّهُ أَعْوَنُ لَكَ عَلَى دِينِكَ، وَاعْقِلْ راحِلَتَكَ وَتَوَكَّلْ.

- تحصیل روزی حلال را رها مکن؛ زیرا روزی حلال، تو را در دینت بیشتر کمک می‌کند، زانوی اشترت را ببند و آن‌گاه توکل کن.

توکل بر غیر خدا!

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

لَا تَتَّكِلْ إِلَىٰ غَيْرِ اللَّهِ فَيَكِلَكَ اللَّهُ إِلَيْهِ.

به کسی غیر از خدا تکیه مکن، که خداوند تو را به همان کس وا می‌گذارد.

پناه به غیر خدا

قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ:

يَقُولُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ مَا مِنْ مَخْلُوقٍ يَعْتَصِمُ
دُونِي إِلَّا قَطَعْتُ أَسْبَابَ السَّمَاوَاتِ وَأَسْبَابَ
الْأَرْضِ مِنْ دُونِهِ فَإِنْ سَأَلَنِي لَمْ أُعْطِهِ وَإِنْ
دَعَانِي لَمْ أُجِبْهُ.

خداوند عزوجل می فرماید: هیچ مخلوقی نیست
که به غیر من پناه ببرد؛ مگر این که دستش را از
اسباب و ریسمان‌های آسمان‌ها و زمین کوتاه
کنم؛ پس اگر از من بخواهد، عطایش نکنم و
اگر مرا بخواند، جوابش ندهم.

مجموعه گل

- مؤمن
  - صبر
  - گناه
  - صله‌ی رحم
  - توبه
  - راستگویی
  - سخاوت و انفاق
  - خوف و رجاء
  - ذکر
  - اخلاص
  - **توکل**
  - دروغ
  - فرزندان
  - نماز
  - حیا
  - ازدواج
  - ادب
  - انتظار فرج
  - غدیر
  - معاشرت
  - حُسن ظن
  - سوء ظن
  - لقمه
  - همنشین
  - جلوه‌ی جلال
  - جلوه‌ی جمال
  - راه و همراه
  - برکت
  - همسایه
  - بلا
  - سکوت و کلام
  - نماز شب
  - حب اهل بیت علیهم‌السلام
  - معیارها
  - نشاط و غم
  - حُسن خُلق
  - دو گوهر
  - تهذیب
  - ساده‌زیستی
  - کلام وحی
-